

Kikuyu Abstract

Gĩthingithia kĩa Ũũgĩ – Gũtũĩria Ũrĩa Wĩra Ũrathira Mahinda-inĩ ma Agentic

AI

Gũfikia mwaka wa 2026, thoko ya wĩra thĩ yothe nĩ irathandũrwo nĩ mĩgarũrũko nene irĩa iratumwo nĩ gũthiĩ kuuma harĩ "Generative AI" (irĩa ithondekaga maũndũ) gũthiĩ harĩ "**Agentic AI**"—mĩtambo irĩa ingĩhota kũruta wĩra mũritũ na mathundo maingĩ o yo nyiki. Ũgarũrũku ũyũ wa gĩtekinonjĩ nĩ ũtũmĩte wĩra ũrĩa ũrarutwo nĩ mĩtambo uume o wĩra-inĩ wa kũruta mĩgo thĩinĩ wa kambuni (manufacturing) na ũgatoonya harĩ wĩra wa kĩĩ-ũũgĩ ta ũthuthuria wa watho, kũrora mĩthĩthũ ya mbeca, na ũthodeki wa mĩtambo ya kompiuta.

Maũndũ marĩa monekete nĩ maronania atĩ o na gũtũĩka AI nĩ irerĩrigĩrĩlwo kũrehe mweke wa wĩra mĩnene gũfikia mwaka wa 2020, nĩ kuumĩrĩte "**ithenya rĩa kũingĩra wĩra**" (displacement gap): kasi irĩa wĩra wa nganyĩiti na wa anene a gatagatĩ ũratuĩkaga wa mĩtambo nĩ iraneneha gũkĩra ũrĩa andũ marathio kũrutwo ũũgĩ mwerũ. Gĩthuthuria gĩkĩ nĩ kĩonete atĩ thĩna ũrĩa mũnene nĩ **Ũgayũkanu wa Wĩra (Employment Polarization)**. Mĩtambo nĩ irathuthia wĩra wa kĩĩ-ũũgĩ ũrĩa ũrutagwo o hĩndĩ ciothe, igatiga andũ aingĩ o na wĩra wa moko wa mbeca nini ũrĩa mũritũ kũrutwo nĩ mĩtambo (ta aramati a andũ arwaru), hamwe na wĩti wa andũ marĩ na ũũgĩ mũthinganie (hybrid-skill) arĩa mangĩhota kũrora mĩtambo iyo ya AI.

Ũgayũkanu ũyũ nĩ ũratĩthĩa kũniina gĩkundi kĩa andũ a gatagatĩ (middle class) na kũnenehia ithenya rĩa ũtonga thĩinĩ wa thĩ, tondũ mbeca irĩa irumũkaga nĩ ũndũ wa ũũgĩ wa AI nĩ iraikara o moko-inĩ ma andũ anini arĩa marĩ na mbeca na ũũgĩ wa gĩtekinonjĩ. Nĩguo kũgitĩre gĩthingithia kĩa ũthonga wa kĩĩ-mbeca, rũtheeto rũrũ nĩ rũraheana njĩra igĩrĩ cia kũhũthĩrwa thĩinĩ wa

"Kĩrĩkanĩro Kierũ kĩa Kĩrĩndĩ":

- **Ũtungata wa Mũthingi kūrī Othe (UBS) na AI ya Mũthingi kūrī Othe (UBAI):**

Handũ ha kũheana o mbecha cia moko (UBI), thirikari nĩ ciagĩrĩrũo nĩ kũheana "Ũtungata wa Mũthingi kūrī Othe"—ũrĩa nĩ gĩtũmĩra andũ mĩako ya kĩĩ-mwĩrĩ (healthcare), mĩthiĩre, na gĩthomo—hamwe na "AI ya Mũthingi kūrī Othe". UBAI nĩ iheaga o mũndũ mĩtambo ya AI ĩrĩa o mũndũ angĩhota kũhũthĩra nĩguo ahome, aake biacara, na atware kĩĩ-mbecha kĩerũ itarĩ na kwĩhoka mĩtambo ya kambuni nene cia mbecha.

- **Ũira wa "Andũ-mambere" (Human-Premium Certification):** Ũyũ nĩ mwago wa watho ũrĩa ũrahe mweke kambuni ikarĩrĩria kũhũthĩra andũ harĩ wĩra (Human-in-the-loop). Ũndũ ũyũ nĩ ũkũhutia kũheana kĩheo kĩa kũrekererio magoti kūrī kambuni ĩrĩa ĩkoiga wĩra mũna nĩ "Ũratongorio nĩ Mũndũ," nĩguo kũgitĩre wĩra ũrĩa ũrabataria ũũgĩ wa kĩĩ-ngoro, ũtuanĩri wa maũndũ ma mĩtugo mĩega, na ũũgĩ wa moko—maũndũ marĩa AI ĩtũũraga ĩrĩ o gĩtũmĩra na ti kũnyua wĩra wa mũndũ.

Hingĩro-inĩ, rũtheeto rũrũ rũretha atĩ thĩna ti "kwaga wĩra," no nĩ "kwaga mũgarũrũko" mweka.

Na kũgerera kweheria wĩra wa thaa mĩrongo ĩna o kiumia ta njĩra ĩrĩa nene ya kũgĩa na gĩtũũro, na kũheana mĩtambo ya ũruti wĩra kūrī o mũndũ, kĩrĩndĩ nĩ kĩngĩhota kũgarũra thĩna ũyũ wa kweherio wĩra ũtuĩke ihinda rĩa **ũũgĩ wa kĩĩ-mũndũ na gũthoma gũtatigithĩrio.**